Referat från SMBF:s miljökonferens 2025-11-26 på Nalen

Anders Jansson, ordf i SMBF hälsar ca 100 representanter för ett 70-tal båtklubbar välkomna.

- Det är allt mera uppenbart att allas intresse för miljöfrågor påverkar inriktningen på SBUs arbete, framhöll Anders Jansson.

- Det är i och för sig ganska självklart eftersom Östersjön och Mälaren, där vi prioriterar att tillbringa vår fritid, i hög grad påverkats av mänskliga aktiviteter som lett till algblomning och brist på fisk. Eftersom det skadar båtlivet är det viktigt att SBU och SMBF engagerar sig. Nu finns ett båtpolitiskt program som till en tredjedel handlar om miljöfrågor.

-Att så många kommer på miljökonferensen varje år visar att intresset och engagemanget är stort, framhäll Anders Jansson.

Jimmy Dominius, ordförande i miljökommittén, pekade på de områden som **kommittén arbetar** med just nu:

- Avfallsfrågor
- Inventering av förorenad mark
- Båtbottentvättar och bottenfärger
- Toalettömningsanordningar
- Miljöinformation, webbrev, handböcker, Skippo mm
- Miljökonferens

Transportstyrelsens båtlivsundersökning 2025

Vart femte år gör Transportstyrelsen en enkätundersökning bland båtfolk i Sverige. Årets undersökning visar att det finns ca 800 000 fritidsbåtar i landet och att vart tredje hushåll har personer som varit på sjön i båt. Det allra vanligaste är att man har en lite båt vid egen brygga som mest används för fiske och korta dagsturer. Fler är på sjön fast kortare tid.

Innehav av större motorbåtar eller segelbåtar är mindre vanligt liksom längre perioder i båt.

De som övernattar i båt gör det främst i naturhamnar och gästhamnar. Lustigt förekommer även övernattning i hemmahamn, kan vara vid klubbholme.

Merparten har ägt sin båt i mer än 20 år och de allra flesta sköter även om sig båt själva. Även om man möter fler kvinnliga besättningar på sjön så är det en tydlig dominans av män som handhar båtar. Nästan alla har flytväst på sjön numer.

Sextio procent vill att det ska vara obligatoriskt med förarbevis och 8 av 10 anser att det bör införas en åldersgräns på 15 är för att köra snabba och större båtar.

En tredjedel av båtägarna vill ha kvar biocidfärg, koppar, och en lika stor andel vill förbjuda biocidfärg helt. Ungefär 50 procent vill att gamla 2-taktsmotorer förbjuds.

Väldigt många förvarar båten på land, små båtar som dras upp eller trailas. Vanligast är vinterförvaring på egen tomt.

Värdet på båtar ligger som regel i spannet 75 000 – 200 000 kr. Få äger båtar värda över två mnkr. Ett nationellt båtregister är man inte positiv till.

Enkäten om toatömning Lotta Rosenberg Linnér, kanslist SMBF.

Den andra enkäten om toatömning och toatömningsstationer fick hela 884 svar, att jämföra med 480 året innan. Kommunerna har tillsynsplikt för att säkerställa att toatömning för fritidsbåtar fungerar, men undersökningen visar att det fortfarande finns stora brister. Många båtägare upplever att det är svårt att följa lagen under semesterturer, särskilt längre ut i skärgården där det finns få tömningsstationer – och de som finns är ibland ur funktion.

Framför allt är antalet stationer för få. De flytande modellerna påverkas av vind, vågor och djup, är ibland för låga då klivet ner blir för högt och kan också vara omöjliga att använda om man är ensam ombord. I den egna hemmahamnen fungerar toatömningen däremot oftast bra, och det är också där majoriteten av tömningarna sker. Båtklubbarna tar därmed ett stort ansvar för att lagstiftningen ska följas, medan kommunerna – trots sin tillsynsplikt – inte tycks göra mycket för att förbättra situationen. Tekniken på toatömningsstationerna börjar bli till åren, ny teknik behövs.

Båtens botten, om bottentvättar och bottenfärger Carl Rönnow, miljösakkunnig på SBU.

Havs- och vattenmyndigheten har i år förnyat riktlinjerna om båtbottentvätt från 2012. De finns på HAVs hemsida. HAV föreslår en schematisk struktur på hur man ska se på tvätt av båtbotten beroende på typ av bottenbehandling. De har även sett över riktvärden för TBT, koppar mm.

Carl föreslår en pragmatisk syn. Det viktiga är att det stora flertalet båtägare på sikt väljer en båtbottenbehandling som både är bra för miljön och båtlivet. Kraven kommer successivt att öka på båtbottentvättar och spolplattor för att hindra att microplaster från borstar samt färgpartiklar mm läcker till vattenmiljön.

Egenkontroll av båtklubben

SBU håller på att utveckla ett webb-baserat program för egenkontroll i båtklubbar. Till en början innehåller det checklistor för miljö, men är tänkt att byggas ut med moduler för säkerhet mm. I programmet ska även finnas ett digitalt arkiv där klubben spar ned resultatet av de årliga kontrollerna.

Kartläggning av båtar med biocidbottenfärger

I Stockholmsregionen har arbetet med XRF-mätning och sanering genomförts av flertalet båtklubbar. I övriga landet kommer det i gång vart efter. Det intyg som utfärdas visar att båtklubben svarat för mätning samt att båtägaren sen valt en godkänd ny form av bottenbehandling. Intygen bör accepteras även av andra klubbar. Det är inte rimligt att kräva ny mätning för att man byter båtklubb. Om de lagras i BAS kan de följa med båten även vid ägarbyte.

Förorenad mark

Förorenad mark är en komplex fråga som blir allt mera aktuell. Fler kommuner inleder kartläggningar baserade på länsstyrelsernas generella klassning av områden med föroreningar. Oberoende av undersökning på plats klassas varv och båtuppläggningsplatser som riskgrupp 1. Det innebär att varv och båtuppläggningsplatser ofta prioriteras när kommunerna inleder sin kartläggning och tillsyn. Båtklubbar får då som verksamhetsutövare krav på sig att genomföra analyser av föroreningar i marken.

Alla båtklubbar rekommenderas att fondera medel (50 000 – 100 000 kr) för kommande undersökningar. De båtklubbar som redan gjort analyser har kommit fram till en turordning i

samråd med sin kommun. Det är viktigt att det görs så att resultatet accepteras av respektive kommunen. Det är förutom budgetering viktigt att se till att klubben får tillräckligt med tid att planera, handla upp konsulter, sammanställa rapporter mm.

Naturvårdsverket genomför tillsammans med Swedboat och några kommuner ett pilotprojekt MAST där man ska testa olika metoder att ta hand om föroreningar. Om några år kommer vi med andra ord att veta mer om möjliga/lämpliga saneringsmetoder.